

Władysław Piwowarski, Florian Pełka

Biuletyn socjologii religii

Collectanea Theologica 45/1, 149-156

1975

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

BIULETYN SOCJOLOGII RELIGII

Zawartość: I. DZIAŁ OGÓLNY. Prospective — Centre de recherche et de communication pour l'Eglise à venir. II. BADANIA. 1. Społeczno-religijne uwarunkowania rozwoju Kościoła polskokatolickiego (rozprawa doktorska). — 2. Religijność młodzieży szkół średnich*.

I. DZIAŁ OGÓLNY

Prospective — Centre de recherche et de communication pour l'Eglise à venir

Prospective — centrum badania i łączności dla Kościoła przyszłości zostało stworzone przez międzynarodową grupę katolików świeckich, w tym profesorów uniwersytetu, pragnących pomóc odpowiedzialnym za Kościół w realizacji uchwał Soboru Watykańskiego II i w kształtowaniu Kościoła „przyszłości”, przez gromadzenie i dostarczanie im wszechstronnej dokumentacji z różnych dziedzin życia współczesnego Kościoła.

Chcąc osiągnąć ten cel Prospective postawiło sobie jako zadanie: 1. zachęcać i pobudzać do badań najważniejszych aktualnych problemów, 2. gromadzić wyniki badań już przeprowadzonych, 3. przekazywać zainteresowanym syntezę wyników przeprowadzonych badań. Rezultaty badań rozsyłane są do osób pełniących odpowiedzialne funkcje w Kościele i w społeczeństwie.

Dzięki współpracownikom i korespondentom znajdującym się w różnych regionach świata centrum może gromadzić odpowiednie studia i dokumenty publikowane w różnych krajach. Ośrodek dysponuje już pewną dokumentacją naukową. Synteza niektórych zagadnień drukowana jest następnie na specjalnych kartonikach (fiskach). Zaletą gromadzenia materiału na fiskach jest możliwość szybkiego i całościowego zorientowania się w problemie i łatwość uzupełnienia nowymi materiałami. W celu dokładniejszego zbadania niektórych problemów organizuje się specjalne ośrodki badawcze.

W 1972 r. centrum zajmowało się szczególnie pytaniami, jakie stawia się współczesnemu Kościołowi katolickiemu znajdującemu się aktualnie w fazie przemian związanych z realizacją uchwał soboru. Od 1973 r. Prospective poszerzyło swoje zainteresowania i w związku z tym utworzono cztery działy specjalistyczne: 1. Libération et Société, 2. Famille et Population, 3. Croissance et progrès, 4. Eglise et Ministère.

Centrum Prospective znajduje się w Belgii: rue E. Cattoir 16 B—1050 Bruxelles.

ks. F. Pełka SJ, Lublin

* Biuletyn socjologii religii przygotowuje Zakład Socjologii Religii KUL pod kierunkiem ks. Władysława Piwowarskiego. Redaktorem obecnego numeru jest ks. Florian Pełka SJ, Lublin.

II. BADANIA

1. Społeczno-religijne uwarunkowania rozwoju Kościoła polskokatolickiego

Ks. Edward Warchoł, *Społeczno-religijne uwarunkowania rozwoju Kościoła polskokatolickiego na terenie diecezji sandomierskiej w latach 1929—1951*, Lublin 1973 (rozprawa doktorska; maszynopis w arch. KUL.)

Problem rozprawy zawiera się w pytaniu: dlaczego dochodziło do organizowania, a potem do zanikania Kościoła polskokatolickiego na terenie diecezji sandomierskiej w latach 1929—1951? Autora interesował również sam proces zanikania tego Kościoła, ale zagadnienie to traktował drugorzędnie.

Rozprawa omawia genezę Kościoła polskokatolickiego w USA; warunki formowania się i rozwoju tego Kościoła w Polsce; organizację terytorialną, stosunki społeczno-gospodarcze i sytuację w duszpasterstwie diecezji sandomierskiej; rozwój sieci parafialnej Kościoła polskokatolickiego w zasięgu diecezji sandomierskiej; kształtowanie się stosunków międzywyznaniowych; reakcję duchowieństwa rzymskokatolickiego na działalność duchownych polskokatolickich; fluktuacja duchowieństwa polskokatolickiego i regres zbiorowości parafialnych Kościoła polskokatolickiego w obrębie diecezji sandomierskiej. W pracy znajduje się 48 aneksów zawierających charakterystyczne teksty ze strony zwalczających się kościołów, wykazy parafii polskokatolickich oraz graficzne zestawienie ich rozwoju.

Jako materiały wykorzystano źródła rękopiśmienne przechowywane w archiwach kurii diecezjalnych w Sandomierzu i w Lublinie, w archiwach państwowych: Ministerstwa W.R. i O.P., urzędach wojewódzkich w Kielcach i w Lublinie, w jednej parafii polskokatolickiej, czterestu parafiach rzymskokatolickich. Wykorzystano także źródła drukowane, jak pisma bpa Hołdura, katechizmy, rytuały i konstytucje Kościoła polskokatolickiego zarówno w Stanach Zjednoczonych, jak i w Polsce, teksty synodu diecezji sandomierskiej i konkordatu Polski ze Stolicą Apostolską.

Do materiałów zaliczyć należy także wywiady w terenie — luźne rozmowy tak z wiernymi, jak również z duchownymi polskokatolickimi i rzymskokatolickimi. Informacje uzyskane na podstawie wywiadów pochodziły od ludzi starszych, mających szersze spojrzenie na omawiane problemy i dotyczyły nie tyle ich własnych przekonań, ile opinii i poglądów, jakie sobie ukształtowali. Wywiady spełniały rolę drugorzędną, uzupełniając niedopowiedzenia i luki, na które autor napotkał przy analizie dokumentów pisanych.

W rozpracowaniu zgromadzonego materiału autor posłużył się głównie metodą porównawczą, a rozprawa na charakter historyczno-socjologiczny.

U źródeł powstania i rozwoju Kościoła polskokatolickiego w Ameryce Północnej leżały przede wszystkim konflikty na tle patriotycznym i społecznym. Konflikty wyznaniowe przychodziły później i były zjawiskami wtórnymi. W Polsce sprawa wyglądała nieco inaczej. Wprawdzie i tu można mówić o dezorganizacji życia społeczno-gospodarczo-politycznego, a nawet religijno-moralnego, ale główne akcenty w propagandzie duchownych polskokatolickich na terenie polskim zostały przesunięte ze spraw patriotycznych na społeczne.

O stosunkowo chętnym i życzliwym przyjmowaniu treści programowych i form organizacyjnych Kościoła polskokatolickiego w Polsce międzywojennej zdecydowały przede wszystkim następujące czynniki: a) podatne podłoże w psychice i tradycyjnym typie religijności polskiego ludu, b) sprzyjająca sytuacja społeczno-gospodarcza w okresie międzywojennym, c) antyklerykalizm, d) wpływy stronnictw lewicowych, e) działalność duchownych polskokatolickich. Te stwierdzenia zostały potraktowane jako hipotezy o najwyższym poziomie uogólnienia.

Sprawdzenia tych hipotez również na poziomie ogólnym, ale już na szczeblu diecezjalnym poszukiwał autor poprzez analizę stosunków społeczno-gospodarczych w Sandomierskim i poszukiwania czy duszpasterze z diecezji sandomierskiej zdolni byli odpowiedzieć i czy odpowiedzieli na aktualne, ostro występujące i domagające się rozwiązania problemy społeczno-gospodarcze drugiej połowy okresu międzywojennego?

Sytuacja gospodarcza na Sandomierszczyźnie w latach 1929—1936 w związku z kryzysem

gospodarczym, prowadziła do dezorganizacji życia społecznego, a w ten sposób była okolicznością sprzyjającą powstaniu niepokojów społecznych, w tym również religijnych.

Duszpasterstwo tego okresu pomijało milczeniem drażliwe. domagające się rozwiązania sprawy społeczne (zwłaszcza reforma rolna i bezrobocie). Duchowieństwo rzymskokatolickie było na ogół nieustępliwe w egzekwowaniu należności za posługi religijne i wiązało się z warstwami bogatymi. Takie nastawienie do wiernych powodowało nasilenie się uprzedzeń, niechęci, a nawet wrogości względem swoich duszpasterzy.

Na podstawie analizy na poziomie szczegółowym przyczyn łatwego i chętnego przyjmowania się ideologii i organizacji „narodowej” okazuje się, że były one jak najbardziej związane z sytuacją społeczno-gospodarczą i miały swoje źródło w stylu duszpasterstwa, a zwłaszcza odżegnanie się tego duszpasterstwa od spraw społecznych.

Akcja organizowania punktów polskokatolickich w latach 1929—1931 ześrodkowała się w południowoschodniej części diecezji sandomierskiej między Lipskiem, Ostrowcem i Opatowem. Druga faza akcji misyjnej Kościoła polskokatolickiego przypadająca na lata 1932—1936, była bardziej „rozproszona” zarówno w czasie, jak i w terenie.

Niemal równocześnie z procesem powstania i rozwoju parafii „narodowych” zachodził w Kościele polskokatolickim proces regresu — zarówno w Stanach Zjednoczonych, jak w Polsce: rozmach nadany Kościołowi przez bpa Bończaaka, obok oznak kryzysu przychodzącego raczej od wewnątrz. Najwięcej zaszkodził sprawie „narodowej” rozłam dokonany przez biskupa Faronę w r. 1931. Jego skutki były praktycznie nie do odrobienia, a Kościół polskokatolicki, choć zdołał ocalić swój byt, został bardzo osłabiony. Siłą destrukcyjną działającą od wewnątrz w diecezji sandomierskiej było przede wszystkim zubożenie religijne jako wynik „wyjąłowienia” doktryny religijnej oraz małej ilości, słabej jakości i ustawicznej fluktuacji duchowieństwa polskokatolickiego.

Z przyczyn zewnętrznych decydująca była kontrakcja duchowieństwa rzymskokatolickiego mająca oparcie w korzystnym dla siebie prawodawstwie państwowym, a po II wojnie światowej — zmiana stosunków społeczno-gospodarczo-politycznych, która powodowała według autora dezaktualizację Kościoła polskokatolickiego.

Z 15 parafii „narodowych” założonych i czynnych w Sandomierskim przed wojną, do r. 1939 załamały się cztery, a do r. 1951 dalszych sześć. W rezultacie próbę 22 lat czasu wytrzymało pięć parafii przedwojennych.

2. Religijność młodzieży szkół średnich

Badania zrealizowane w KUL-u

Ks. Jan Kubicki, *Postawy młodzieży szkół średnich wobec cudzej własności jako problem wychowawczy*, Lublin 1964 (praca magisterska; maszynopis w arch. KUL).

Badania prowadzono celem uzyskania pewnych informacji o poglądach młodzieży szkół średnich na poszanowanie cudzej własności. Wyniki mają jedynie zasygnalizować pewne problemy. W uzyskaniu informacji posłużono się ankietą zawierającą 12 pytań zamkniętych, półotwartych i otwartych. Badania prowadzono w r. 1963 w trzech parafiach w Bydgoszczy. Objęto nimi młodzież katechizowaną ze szkół średnich w liczbie 365 uczniów. Analizie poddano 344 ankiety (188 dziewcząt i 156 chłopców). Ankietowani pochodzili z rodzin katolickich, w większości wypadków praktykujących.

Badana młodzież w ogromnej większości stwierdza istnienie kradzieży. Tylko jedna osoba twierdzi, że ich nie ma. Najczęstszym miejscem kradzieży popełnianej przez młodzież jest zdaniem respondentów: szkoła (104 osoby), dom (29 osób), sklep (26 osób).

Zdaniem badanej młodzieży, nie wolno zabierać cudzej własności

ze względu na	własność społeczna	własność prywatna
przykazanie Boże	27,9%	35,5%
krzywdę bliźniego	18,3%	34,0%
utrata zaufania	18,3%	9,3%
wyrzuty sumienia	16,3%	19,5%
wstyd	13,9%	2,0%
grożąca kara	5,3%	1,7%

Ks. Eugeniusz Borowski, *Idealy życiowe młodzieży licealnej jako problem pedagogiczny*, Lublin 1965 (praca magisterska; maszynopis w arch. KUL).

Badania przeprowadził sam autor posługując się ankietą. Tematem ankiety było zbadanie jakimi ideałami kieruje się młodzież w życiu. Badaniami objęto młodzież Warszawy uczęszczającą na katechizację. Wybrano cztery dzielnice: Stare Miasto, Żolibórz, Mokotów i Pragę. Ankietę rozproszono wśród młodzieży z 16 klas z czterech wybranych parafii. Wybór parafii i klas dokonano metodą losową. Dzielnice dobrano celowo, by mogły reprezentować przekrój typowej społeczności parafii warszawskiej. Analizie poddano 300 wypełnionych ankiet.

Ankietowani stwierdzają, że są: głęboko wierzący (13,7%), wierzący (77,0%), obojętni (5,0%), niewierzący ale przywiązani do religii (3,7%), niewierzący (0,6%).

Zdaniem respondentów warto starać się o następujące wartości: zbawienie duszy — 55,0%, szczęście rodzinne — 47,3%, szczęście w miłości — 33,3%, czyste sumienie — 32,3%, ciekawy zawód — 32,0%, szacunek i uznanie ludzi — 26,7%, poczucie, że się jest potrzebnym — 21,7%, zdobycie przyjaźni — 14,7%, osiągnięcia twórcze — 9,7% (uczestnicy wymieniali kilka wartości).

Jak wynika z analizy uzyskanych odpowiedzi badana młodzież czerpie wzory osobowe głównie ze środowiska — 39%, a następnie z religii — 20%. W mniejszym zaś stopniu z historii i literatury.

S. Józefina Aniela Bobrowska, *Stosunek do Boga licealnej młodzieży katechizowanej*, Lublin 1967 (praca magisterska; maszynopis w arch. KUL).

Autorka przeprowadziła badania na Śląsku wśród młodzieży z klas X i XI uczęszczającej na katechizację. W ankiecie wzięło udział 300 osób (200 dziewcząt i 100 chłopców). Młodzież w ciągu 40—55 minut miała odpowiedzieć na 21 pytań.

Określenia jakimi ankietowani nazywają najczęściej Boga: Ojciec — 37,7%, Istota nadprzyrodzona — 21,3%, Stwórca — 19,7%, Władca — 12,0%, Przyjaciel — 8,7%, Wzór, Istota najdoskonalsza — 8,3%.

Ks. Zbigniew Czubek, *Problem modlitwy indywidualnej u młodzieży licealnej*, Lublin 1966 (praca magisterska; maszynopis w arch. KUL).

Autor przeprowadził badania w oparciu o własną ankietę. Wyniki wykorzystał autor w pracy o charakterze pedagogiczno-katechetycznym. Ankietę wypełniła młodzież w wieku 13-18 lat uczęszczająca na katechizację. Analizie poddano 300 ankiet, w tym połowę wypełnionych przez dziewczęta, a połowę przez chłopców.

Ankietowani określają modlitwę jako rozmowę z Bogiem — 79%, jako łączność z Bogiem — 11%. Respondenci stwierdzają, że znają popularne formuły modlitewne: *Ojciec nasz* — 94,0%, *Wierzę w Boga* — 90,0%, *Zdrowaś Maryjo* — 88,7%, *Pod Twoją obronę* — 54,0%, *Anioł Pański* — 38,0%, *Chwała Ojcu* — 27,0%, *Pomnij o najdobrotliwszą Panno* — 13,7%. Najczęściej zaś modlą się do: Najśw. Maryi Panny — 72,7%, Pana Boga — 59,7%, Świętych — 46,0%, Jezusa Chrystusa — 31%, Ducha Świętego — 8,3%.

Ks. Czesław Konior, *Ocena kłamstwa przez młodzież dorastającą*, Lublin 1965 (praca magisterska; maszynopis w arch. KUL).

Autor posłużył się ankietą składającą się przeważnie z pytań otwartych. Tematem było uzyskanie informacji sygnalizujących postawę młodzieży wobec kłamstwa. Wyniki mogą uwarżliwić dydaktyków na pewne problemy. Badania przeprowadzono wśród katechizowanej młodzieży z klas VI-XI w Krakowie. Zebrano 800 wypowiedzi ankietowych, z czego analizie poddano 510, w tym 391 osób ze szkoły średniej, a 119 z podstawowej. Bliższej charakterystyki religijności badanych autor nie podaje.

Respondenci stwierdzają, że zdrza im się mówić nieprawdę: często — 24,0%, rzadko 73,3%, nigdy — 2,7%. Najczęściej okłamywanymi osobami są: koledzy — 32,3%, rodzice — 19,4%, nauczyciele 9,2%, ludzie obcy 6,5%, krewni — 3,4%. Na pytanie *Czy wolno mó-*

wie nieprawdę? odpowiedziano: nie wolno — 29,0%, zależy od okoliczności — 65,7%, wolno — 4,3%. Zdaniem respondentów następujące sytuacje dopuszczają mówienie nieprawdy: cele szlachetne, pozaosobiste — 42,1%, uzyskanie korzyści — 10,8%, zabawy, żarty — 4,7%, wobec wrogich osób — 2,9%, ratowanie własnego życia — 5,2%. Kłamstwo jest dla respondentów: grzechem — 175 osób, czymś nieszlachetnym — 129 osób, czymś złym — 125 osób, czasem czymś dobrym — 33 osoby, czymś koniecznym — 31 osób, czymś obojętnym — 17 osób. Z powodu kłamstwa ma wyrzut sumienia 67,0% ankietowanych, nie ma wyrzutów sumienia 29,0% i nie udzieliło odpowiedzi na to pytanie — 4,0%.

S. Maria Smolarz, *Opinie młodzieży żeńskiej o życiu zakonnym a jej postawy religijne*, Lublin 1966 (praca magisterska; maszynopis w arch. KUL).

Badania psychologiczne. Zastosowano ankietę i kwestionariusz. Celem badań było ustalenie zależności pomiędzy postawą religijną a opinią młodzieży katechizowanej o życiu zakonnym. Badaniami objęto 152 osoby, w tym 86 z klas licealnych kilku miast (Warszawa, Kraków, Lublin, Wrocław). Ostatecznej analizie poddano wyniki badań 80 osób, w tym 44 z klas licealnych.

Po przeprowadzeniu analizy wyników autorka badań i pracy stwierdza, że młodzież licealna (żeńska) ma stosunkowo niejasne pojęcie o istocie życia zakonnego. Na urobienie opinii młodzieży w tym względzie mają znaczny wpływ stosunki rodzinne i środowiskowe oraz jej przekonania i postawy religijne. Badana młodzież dodatnio ocenia wartości społeczne i kulturowe życia zakonnego. Młodzież bardziej religijna ocenia zyczliwiej życie zakonne. Młodzież niereligijna jest nastawiona bardziej krytycznie.

Ks. Stanisław Raba, *Stosunek do Kościoła w wypowiedziach katechizowanej młodzieży szkół średnich*, Lublin 1969 (praca magisterska; maszynopis w arch. KUL).

Badania przeprowadził autor posługując się ankietą. Tematem badań był stosunek młodzieży katechizowanej do Kościoła katolickiego. Pytania ankiety były otwarte.

Badania przeprowadzono w kwietniu 1968 r. Objęto nimi niektóre grupy młodzieży katechizowanej w kilku miastach Ziemi Lubuskiej (Zielona Góra, Gorzów Wlkp, Międzyrzecz, Słubica, Rzepin i Osno Lubuskie). Zebrano 300 ankiet od młodzieży w wieku od 15 do 18 lat. Ankiet wypełnionych przez dziewczęta było 72,3% a przez chłopców 27,7%. Badani w 85,6% pochodzą z rodzin, które określają jako religijne.

Według wypowiedzi ankietowanych najczęściej spotykanymi osobami, które tłumaczyły im czym jest dla nich Kościół to: katecheta, uczący religii — 22,0%, ksiądz — 13,0%, rodzice, zwłaszcza matka — 10,0%, osoby bliżej nieokreślone — 9,0%. Jednak ok. 40% respondentów stwierdza, że nikt im tego nie tłumaczył. Na pytanie *Komu zawdzięcza Kościół swoje istnienie?* odpowiedziano: wierzącym chrześcijanom — 44,0%, Panu Jezusowi — 20,7%, Panu Bogu — 15,0%, Panu Bogu i ludziom — 6,7%, kapłanom — 3,0%. Respondenci stwierdzili, że należą do Kościoła przez: chrzest — 30,7%, sakramenty św. — 2,0%, wiarę w Boga — 34,7%, praktyki religijne — 10,4%, z własnej woli — 4,3%. Badana młodzież w 86,7% jest dumna z przynależności do Kościoła, a dla 11,0% jest to obojętne. Nad tym w jaki sposób mogliby pomóc Kościołowi zastanawiało się 20%, nie myślało zaś o tym — 76,0%.

Ks. Edmund Markiewicz, *Stosunek młodzieży do uczestnictwa we Mszy św. (na podstawie wypowiedzi młodzieży z klas X-XI)*, Lublin 1969 (praca magisterska; maszynopis w arch. KUL).

Badania przeprowadził autor w oparciu o specjalnie przygotowaną ankietę składającą się z pytań zamkniętych i otwartych. Badania przeprowadzono w Zamościu wśród młodzieży katechizowanej z dwu ostatnich klas szkół średnich. Zebrano 345 wypowiedzi. W analizie uwzględniono 329 ankiet, w tym 79,4% wypełniały dziewczęta, a 20,6% chłopcy. Badana młodzież w większości pochodzi z rodzin wierzących.

Ankietowana młodzież swego katechetę: ceni — 50,1%, szanuje — 22,3%, odnosi się pozytywnie — 15,1%, odnosi się negatywnie — 6,1%. Najbardziej podobają się u księdza zalety: nauczyciela — 44,0%, wychowawcy — 22,5%, człowieka — 19,7% i kapłana — 12,9%. Cechy katechety postulowane przez młodzież: wyrozumiały — 56,5%, wymagający — 9,9%, pobłażliwy — 8,3%, obojętne — 23,5%. Zaufanie młodzieży do rodziców i katechety: do rodziców — 40,1%, do księdza — 21,3%, jednakowe — 26,2%.

Sprawy poruszane na kazaniach, którymi młodzież się interesuje: postawy młodzieży — 40,7%, sprawy wiary — 16,6%, zagadnienia społeczne — 16,4%, homilie — 6,5%, różne — 8,6%.

Ks. Stanisław Kisiel, *Duszpasterstwo rekolekcyjne a potrzeby duchowe młodzieży szkół średnich w świetle pedagogiki pastoralnej*, Lublin 1971 (praca doktorska; maszynopis w arch. KUL).

Badania oparto o specjalny kwestionariusz, którego celem było uzyskanie informacji pomocnych do ukazania wartości i znaczenia oraz sposobu prowadzenia rekolekcji młodzieżowych. Celem badań było także zorientowanie się, jakimi zagadnieniami światopoglądowo-estetycznymi interesuje się młodzież szkół średnich. Badania zrealizowano w czterech katechetycznych ośrodkach wielkomiejskich: warszawskim, katowickim, krakowskim i poznańskim. Z każdego ośrodka dobrano próbę 250 osób. Łącznie zebrano 1000 ankiet, w tym 500 wypełnionych przez chłopców i 500 przez dziewczęta. Wiek badanych od 12 do 20 lat. Młodzież pochodziła zarówno z rodzin inteligenckich jak i robotniczych, w 95,1% z rodzin katolickich.

Na religię uczęszcza regularnie 74,7%, a nieregularnie 19,2% ankietowanych. We Mszy św. niedzielnej bierze udział: regularnie w każdą niedzielę — 82,0%, nieregularnie — 12,2%, rzadko — 1,7%. Do spowiedzi i Komunii św. przystępuje: kilka razy w roku 48,9%, raz lub dwa razy w roku — 14,2%, raz na kilka lat — 0,5%, wcale — 2,0%.

Ankietowani uczęszczą na religię w 79,1%, nieregularnie w 17,3%. Odmawiają modlitwę: rano 30,6%, wieczorem — 63,2%, wyjątkowo — 4,1%, wcale — 2,1%. Przystępują do Komunii św.: częściej niż raz w miesiącu — 9,4%, co miesiąc — 15,5%, kilka razy w roku 66,9%, raz w roku — 4,6%, wyjątkowo — 2,4%. We Mszy św. biorą udział: w każdą niedzielę i święto — 68,4%, częściej niż w niedzielę — 14,3%, nie zawsze w niedzielę — 16,4%, wyjątkowo w roku — 0,9%.

Najczęściej wymienione powody, jakie skłaniają respondentów do udziału we Mszy św.: miłość Boga — 65,0%, obowiązek, nakaz — 40,7%, przyzwyczajenie — 17,3%.

Ks. Jan Biernat, *Ksiądz katecheta w opinii młodzieży (na podstawie badań w parafii katedralnej we Wrocławiu)*, Lublin 1970 (praca magisterska; maszynopis w arch. KUL).

Badania przeprowadził sam autor. Celem było uzyskanie opinii młodzieży co do postawy dydaktyczno-wychowawczej księdza katechety na lekcjach religii i w działalności duszpasterskiej poza katechizacją. Posłużono się ankietą zawierającą 38 pytań. Badania przeprowadzono w dniach 15-30 maja 1969 r. wśród młodzieży szkół średnich uczęszczającej na katechizację w parafii katedralnej we Wrocławiu. Badaniami objęto 351 osób. Wypełnionych ankiet nadających się do analizy otrzymano 324. W tym 178 (54,0%) dziewcząt i 146 (45,1%) chłopców. Uwzględniono także młodzież z klas ósmych szkoły podstawowej, która stanowiła 38,9% całości. W ankiecie brała udział także młodzież z technikum — 24,8%, liceum ogólnokształcącego — 19,0%, Zasadniczej Szkoły Zawodowej — 16,1% i innych 1,2%. Badana młodzież pochodzi w większości z rodzin robotniczych.

Ankietowani najbardziej interesują się problemami: moralnymi — 36,7%, kosmologicznymi — 33,2%, teologicznymi — 29,7%. Z innych spraw, które młodzieży są najbardziej bliskie i którymi się interesuje, najczęściej wymieniane są: sprawy ogólnoludzkie — 58,2%, sprawy osobiste — 30,5%, sprawy rodzinne — 21,7%, sprawy ogólnonarodowe — 15,1%, sprawy ogólnokościelne — 12,5%.

Ks. Stanisław Lipiec, *Przyczyny i sposoby przeżywania kryzysu religijnego przez młodzież ostatnich klas szkoły średniej*, Lublin 1972 (praca magisterska; maszynopis w arch. KUL).

Praca psychologiczna. Badania przeprowadził autor w oparciu o specjalnie przygotowany kwestionariusz. Celem badań było ustalenie przyczyn i sposobów przeżywania religijnego kryzysu w opinii młodzieży katechizowanej. Wyniki analizowano z punktu widzenia psychologii. Badania przeprowadzono w 1971 r. na terenie Lublina, Poznania i Warszawy. Próba poddana analizie wynosiła 112 kwestionariuszy, w tym 45 wypełnionych przez chłopców i 67 przez dziewczęta z klas III i IV szkoły średniej.

Wśród badanych przeżywa aktualnie kryzys religijny — 32,2%, przeżywało w przeszłości — 30,5%, nie przeżywa kryzysu — 37,3%.

Kryzys religijny dotyczył	u aktualnie przeżyających kryzys	u tych, którzy już przeżywali kryzys
prawd wiary	57,2%	45,2%
zasad moralnych głoszonych przez Kościół	57,2%	23,5%
sposobu postępowania ludzi wierzących-świeckich	40,0%	20,5%
sposobu postępowania osób duchownych	40,0%	20,5%
praktyk religijnych	48,5%	23,5%

Przyczyny powodujące kryzys religijny	u aktualnie przeżyających kryzys	u tych, którzy już przeżywali kryzys
I. Traumatyczne przeżycia osobiste	63,0%	20,2%
II. Negatywne ustosunkowanie się do Kościoła i jego nauki	34,3%	23,5
III. Przykład innych: starszych, rówieśników, wierzących i niewierzących	17,2%	20,5%
IV. Książki, prasa, propaganda, nauka świecka	20,2%	17,5%
V. Negatywna ocena niektórych księży	8,6%	—
VI. Brak podania przyczyny	—	14,7%

Najczęstszą postawą, jaką młodzież przyjmuje wobec własnego kryzysu religijnego jest rezygnacja, następnie szukanie pomocy i u małej grupy ukrywanie kryzysu.

Ks. Emil Altmajer, *Wpływy laicyzacyjne współczesności na postawy religijne młodzieży (na przykładzie szkół Lublina i Poniatowej)*, Lublin 1973 (praca magisterska; maszynopis w arch. KUL).

Badania przeprowadzono metodą ankietową. Celem ich było uchwycenie wpływów laicyzacyjnych współczesności na religijność młodzieży. Autor nie podaje dokładnego czasu, w którym przeprowadzono badania. Wiadomo tylko, że dotyczyły one młodzieży katechizowanej kilku szkół ogólnokształcących Lublina i Poniatowej. Analizie poddano 330 wypełnionych ankiet, w tym 150 chłopców i 150 dziewcząt. W obu miastach (Lublin — miasto wojewódzkie; Poniatowa — małe miasteczko o dynamicznie rozwijającym się przemyśle) młodzież styka się z przejawami życia współczesnego związanymi z urbanizacją i industrializacją.

Opinie badanych o wpływie nauki i techniki na ich wiarę: pomaga wierzyć — 22,7%, powoduje wątpliwości w wierze — 52,7%, powoduje częściową utratę wiary — 13,0%, nie ma wpływu — 7,3%. Zdaniem respondentów człowiek powinien kierować się w życiu: sumieniem — 56,3%, dobrem ludzi — 16,7%, nakazami religii — 11,7%, dobrem kraju — 3,3%, własnym interesem — 4,3%. Ankietowani uważają siebie za: głęboko wierzących i praktykujących — 36,3%, przeżywają trudności w wierze — 32,0%, coraz bardziej umacniają się w wierze — 26,7%, wiara staje się coraz słabsza — 5,0%.

Respondenci najczęściej wymieniają następujące przyczyny wątpliwości religijnych: odczyty — 118 osób (39,3%), szkoła — 117 osób (39,0%), filmy — 114 osób (38%), telewizja — 105 osób (35%), radio — 76 osób (25,3%), organizacje — 76 osób (25,3%), nauczyciele — 65 osób (21,7%), wychowawcy — 43 osoby (14,3%), ksiądz — 25 osób (8,3%).

ks. Florian Pelka SJ, Lublin